

रूपेण दोर्भांमालिङ्गं सुन्दरीम् । कारयेत् स्थापनं कामी
बन्धः केयूरसंज्ञितः” स्मरदीपिका । “स्त्रीणां जङ्घान्त-
राविष्टो गाढमालिङ्गं सुन्दरीम् । कामश्रेष्ठिपुलं कामी
बन्धः केयूरसंज्ञितः” । रतिसञ्जरी ।

केरक पु० व० व० । देशभेदे । “एकपादांश्च पुरुषान् केरकान्
वनवासिनः” भा० सभा० २०अ० । सहदेवदक्षिणदिग्वि-
जये । अतः तद्देशस्य दक्षिणविभागस्यत्वम् ।

केरल पु० सगरेण न्तेच्छतां प्रापिते ऽक्षत्रियभेदे । तत्कथा
हरिवं० १४अ०

“ततः शकान् सयवनान् काम्बोजान् पारदांस्तथा ।
पङ्कवांश्चैव निःशेषान् कर्तुं वप्रवसितः किल । ते बध्ना-
भाभा वीरेण सगरेण महात्मना । वशिष्ठं शरणं गत्वा-
प्रणिपेतुर्धर्माभीषणम् । वशिष्ठस्तथ तान् दृष्ट्वा समयेन
महाद्युतिः । सगरं वारयामास तेषां दत्त्वाऽभयनदा ।
सगरः स्वाम्प्रतिज्ञाञ्च गुरोर्वाक्यं निशम्य च । धर्म्मा-
ज्जघान तेषां वै वेशान्प्रत्यं चकार ह । अङ्गैश्च शकानां
शिरसो सख्यदित्वा वप्रसञ्जयत् । यवनानां शिरः सर्वं
काम्बोजानां तथैव च । पारदा सुक्तकेशश्च पङ्कवाः
श्लक्ष्णधारिणः । त्रिःस्त्रिधा यवपटुकाराः कृतास्तेन
महात्मना । शका यवनकाम्बोजाः पारदाः पङ्कवास्तथा ।
क्रोलिसर्पाः समहिषा दाह्यांश्चोलाः सकेरलाः । सर्व-
ते क्षत्रियास्तात ! धर्म्मास्तेषां निराकृतः । वशिष्ठवचना-
द्राजन् ! सगरेण महात्मना” ।

१तदधिष्ठानदेशभेदे ब० व० । स च दक्षिणस्थः दृ-सं०
कूर्मविभागे १४अ० । “दशपुरगोनर्द्धकेरलकाः” दक्षिण
स्थापकम् तत्त्वत्त पर्वततद्यादि रघो वर्णितं यथा -

“तस्यानोकैर्द्विषर्षद्विरपरान्जयोद्यतैः । रामास्तोत्सा-
रितोऽप्यासीत् रुद्रालग्न इयार्णवः । भयोत्सृष्टविभूषाणां
तेन केरलयोषिताम् । अलकेषु चमूरेणुः चूर्णप्रतिनि-
धीकृतः । सुरत्नामास्तोडूतमगमत् कतकं रजः” ।

२होरायां ४ज्योतिर्व्यविशेषे च स्त्री गौरां डोपु
शब्दरत्ना० । केरलज्योतिर्विज्ञायाञ्च सङ्केतविशेषोदि-
ग्मात् दृश्यते । “वर्गवर्षप्रमाणञ्च सखरं ताडितं मिथः ।
पिण्डसंख्या भवेत्तस्य यथाभागेस्तु कल्पना” गर्गसंहिता ।

अयमर्थः । अ क च ट त प य या इत्यष्टौ वर्गास्तपा-
मेकादिसंख्या यथा अवर्गे १ । कवर्गे २ । चवर्गे ३ । टव-
र्गे ४ । तवर्गे ५ । पवर्गे ६ । यवर्गे ७ । शवर्गे ८ ।
वर्णसंख्या च प्रतिवर्गं भिन्ना यथा अवर्गे १६ वर्णा यथा

अ१आ२ इ३ई४उ५ऊ६ इत्यादि । कादौ पान्ते वर्गे च पञ्च
पञ्च संख्या । यवर्गे ४शवर्गे च ४ । एवं च दाडिमफलनामप्रश्ने
दकारस्य तवर्गत्वात् वर्गसंख्या ५ वर्णसंख्या ३ मिलि-
त्वा ८ । डस्य वर्गसंख्या ४ वर्णसंख्या ३ मिलित्वा ७ ।
सस्य वर्गसंख्या ६ वर्णसंख्या ५ मिलित्वा ११ एवं वर्गवर्ण-
संख्या २६ । दाडिमपदे आ इ अ इति स्वरतययुक्ते
अवर्गसंख्या १ आह्वयसंख्या २ मिलित्वा ३ एवं इ ४ अ
२ । मिलित्वा नवसंख्या तथा समष्टौ ३५ । पश्चात्
यथोक्तक्रिया कार्या । प्रश्नशब्दे तद्गणनादि फलं च
वक्ष्यते । कचित् स्वरसंख्यामनादाय अन्यथा सङ्केतो
दर्शितो यथा । “कादयदादयोऽङ्काः स्युः पाद्याः
प्रश्न तथा मताः । यादयोऽष्टौ ङनां शून्यं गणकैः
परिकीर्तितम्” इत्युक्तिमनुबध्य कालमा० “सौरवा-
हस्यस्य सावनशशधरनार्त्तिकः क्रमेण । मातुलपाता-
लातुलवितुलविमलवरदाश्च संवत्साराः पञ्च” आयु-
र्वेदवाक्ये “गणकत्रिसंख्याच्चरसंख्या मातुलशब्दः
पञ्चषष्ट्यधिकशततयमाचष्टे तावद्विषपरिमितः कालः
सौरः । पातालशब्द एकषष्ठ्यधिकशततयमाचष्टे तावद्वि-
षपरिमितः वार्हस्पत्यः । अतुलशब्दः षष्ठ्यधिक
शततयमाचष्टे तावद्विषपरिमितः सावनः । विमलशब्द-
अतुःपञ्चाशद्विषशततयमाचष्टे तावद्विषपरिमितश्चान्द्रः,
वरदशब्दश्चतुर्विंशत्यधिकशततयमाह तावद्विषपरि-
मितो नाक्षत्रिकः संवत्सरः” इत्युक्तम् । अस्याय-
मर्थः । मातुलशब्दस्य स्वरत्यागे सस्य प्रकारात् पञ्चमत्वं
तेन ५संख्या गृह्यते । तकारस्य टादितः षष्ठत्वेन ६संख्या
लस्य यादौ ढनीयत्वेन ३संख्या अङ्कस्य वामागत्या तेषां
यथाक्रमयोजने मातुलशब्दे ३६५संख्या निष्पद्यते । एव
मातुलशब्दे पस्य आद्यत्वात् १संख्या तकारस्य टादितः
षष्ठत्वात् ६संख्या लस्य प्राग्वत् ३संख्या । तेन पातालश-
ब्द ३६१संख्या । अतुलशब्दस्य नजादशकारस्य शून्य-
वाचित्वात् ० । तकारस्य ६संख्या लस्य ३संख्या । तेन
३६०संख्या । विमलशब्दे च वस्य यादौ चतुर्थत्वात्
४संख्या सस्य प्राग्वत् ५संख्या लस्य ३संख्या यथा
स्यानयोजने ३५४ संख्या । वरदशब्द व ४ र ३ द ३
यथाक्रमयोजने ३२४ संख्या । ईदशकेरलसङ्केतमभि-
प्रेत्यैव मन्त्रविशेषपुटितसप्रश्नताजपस्य एकस्मिन्दिने
करणासामर्थ्ये २३माहात्म्यात्मकसप्रश्नत्या दिनावशेषेषु
माहात्म्यासंख्याविशेषपाठाद्यं तद्विज्ञायां नागोजी-